PRZEKŁADAĆ (*506*) *vb impf*

e *oraz drugie* a *jasne* (*w tym w* a *1 r. błędne znakowanie*); *w inf* -kład- (*78*), -kłåd- (*1*); -kład : -kłåd- *BudNT* (*1:1*); *w pozostałych formach* -kład- (*350*), -kłåd- (*42*); -kłåd- *RejRozpr*, *MycPrz*, *ReszList*, *też Calep*; -kład- : -kłåd- *LubPs* (*14:1*), *BibRadz* (*16:1*), *BielKron* (*25:5*), *Mącz* (*3:1*), *BudBib* (*29:8*), *BudNT* (*15:4*), *CzechRozm* (*12:2*), *SkarJedn* (*2:3*), *SkarŻyw* (*7:10*), *CzechEp* (*8:3*).

inf przekładać (*79*). ◊ *praes 1 sg* przekładåm (*24*). ◊ *2 sg* przekładåsz (*10*). ◊ *3 sg* przekładå (*92*). ◊ *1 pl* przekładåmy (*23*). ◊ *2 pl* przekładåcie (*4*). ◊ *3 pl* przekładają (*76*). ◊ *praet 1 sg m* przekładał(e)m, -(e)m, -m przekładåł (*6*). ◊ *2 sg m* przekładałeś (*1*). ◊ *3 sg m* przekładåł (*33*). *f* przekładała (*3*). ◊ *1 pl m pers* przekładalismy (*1*). ◊ *3 pl m pers* przekładali (*42*). *subst* przekładały (*1*). ◊ *fut 3 sg m* będzie przekładać (*1*) *RejAp*, będzie przekładåł (*1*) *ModrzBaz*. ◊ *1 pl m pers* będziemy przekładać (*2*). ◊ *3 pl m pers* będą przekładać (*1*). ◊ *imp 2 sg* przekładåj (*2*). ◊ *3 pl* niech przekładają (*1*). ◊ *1 du* przekładåjwa (*1*) *OrzRozm* E3v. ◊ *con 1 sg m* bym przekładåł (*1*). ◊ *3 sg m* by przekładåł (*4*). *f* by przekładała (*2*). ◊ *1 pl m pers* bysmy przekładali (*4*), bychmy przekładali (*1*) *LubPs*. ◊ *2 pl m pers* byście przekładali (*1*). ◊ *3 pl m pers* by przekładali (*4*). ◊ *impers praet* przekładåno (*6*). ◊ *con* by przekładåno (*1*). ◊ *part praes act* przekładając (*77*), przekładając (*1*) *Mącz*.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (*cztery z niżej notowanych przykładów*) – *XIX w*.

1. *Przedstawiać*, *ukazywać*, *dawać pod rozwagę*; *proponere Vulg*, *Modrz*, *Calep*, *JanStat*, *Cn*; *subicere PolAnt*, *Modrz*; *asserere*, *effundere Vulg*; *ponere*, *recipere PolAnt*; *explicare*, *exponere Modrz*; *deponere*, *providere JanStat*; *referre Cn* [*w tym*: *kogo*, *co* (*177*)] (*179*) : Wyſtępek ſwoy á niegodnoſć ſwą przekłáda prorok á ſſuka miłoſierdzia wyſlawiáiąc dobrotliwoſć páńſką *RejPs* 35v; *LibLeg* 11/132; Iozeph/ acz z thrachem [*lege*: z strachem]/ też przekłada ſwą krzywdę *RejJóz* H4v, G4v; *KromRozm II* e3v; *LubPs* K4, R6 *marg*; *RejWiz* 58 [*2 r.*]; *BibRadz* I 353v; *BielKron* 103; *RejPos* 316v; Słuſznie tedy przekłádaſz ty ſwe wſze trudnośći/ Prze ktore nie mogę mieć v ciebie wczeſnośći. *HistLan* A4; Dowieść pirwey było/ że to wſzyſtko ieſt ofiárą/ á nie ták zgołá ſwoie widzenia przekłádáć. *WujJud* 246, 104v; *WujJudConf* 153, 231; *MycPrz* I B; *ModrzBaz* 86; *Calep* 862b; *LatHar* 263, 316, 376; *SarnStat* 506, 932, 1005; TYm dwoygiem ziáwieniem/ ktore tá Ewángelia przekłáda/ wielki miłoſnik bráćiey ſwey/ iáko ie [*uczniów*] przez Mágdálenę názwał P. *IEZVS*, wiele dobrego do vczniow ſwoich wnośi *SkarKaz* 203a; *PudłDydo* A3.

przekładać komu (*99*): oni zaś poczęli mu wielé przekładać/ poczęli zwielkięmi proźbami nalégáć/ aby ſobie/ i żonce i dźiatkám ſwoim i inſzym powinowatem źle i niesławy nieczynił *MurzHist* D, E4 [*2 r.*], R2v; *LubPs* V4; *Leop Deut* 30 *arg*, 3.*Mach* 7/9; *BibRadz Deut* 4/44, I 138d *marg*, 273v, 381a *marg*; *BielKron* 203, 210v, 369v; Abowiemci ia tobie rad a vmyſlnie/ iako ſam widziſz/ ſtarſzych twoich wyobrażenia a ſprawy przekładam *KwiatKsiąż* M3v; *HistRzym* 112; *RejPos* 143v, 168, 181, 318; ták bárzo źle cżynią ći/ ktorzy błędy kácerkie ſwoie młodym dźiatkom/ iáko iád pewny duſzny/ przekłádáią *WujJud* 199v, 199v *marg*; *RejPosWstaw* [22[3]]; *BudNT przedm* a3, 1.*Tim* 4/6; [*każdego świadka*] oſobno Piſarz przyśięgły przesłuchawa. Przekłáda mu moc y zacność przyśięgi. Pyta ktoregoby był nabożeńſtwá. *ModrzBaz* 86, 61v, 126v; Aby oycowie ſynom wiecznie winni byli Dźieie páńſkié przekłádáć *KochPs* 115; *SkarŻyw* A2, 81, 224, 263, 292; *NiemObr* 115; ábyś w vżywániu tych Pſálmow/ cżterech onych pożytkow doſtał/ ktoreć przekłáda Dyonizyus Kártuzyan

okazáłey náuki y cnoty Theolog *LatHar* 158; Siedmiokroć przez dźień chwałę P. Bogu Dawid oddawał/ iáko w Pſálmie ſetnym y oſmnaſtym mowi: á w wieczor/ w południe/ y ráno/ troſkliwe ſwe kłopoty Pánu przekłádal/ iáko na drugim mieścu wſpomina. *LatHar* 302, +2, +11v, 79, 80, 324 (*14*); *WujNT* 1.*Tim* 4/6; y Pan *IEZVS* ták trudne przypowieśći/ podawał/ y wykład ich ſámym vczniom przekłádał *SkarKaz* 81b, 80a, 517b; Bo kápłani Boży y biſkupi/ krolom z pogáńſtwá grubym y dźikim/ práwo Bożé przekłádáli/ ktorym ich *abſolutum dominium* miárkowáli *SkarKazSej* 692a; **[***UstKościel* 117v; *KsięgiSądWiej 1566 nr 4591***]**. *Cf Podmiotem jest tekst*, *Zwroty*.

przekładać ku czemu (*2*): *KuczbKat* 35; Trzebáby [...] pijańſtwá tego nikczemnego zániecháć/ niechcemyli w ſrogi gniew Páńſki przyśc [*!*]/ do iakiego też przyſzli oni zacni ludźie á monárchowie wielcy/ ktorych nam Pan Bog przed oczy náſze w piśmie świętym ku przeſtrodze przekłáda. *WerGośc* 237.

przekładać na co [= *jako co*] (*1*): Iedno ſie ty oſwięćić chczeſz Ano to nie ſthoi ża weſz Czo ty przekładas na cznotę [*być może błąd zamiast*: *za cnotę*] A ſtroiſz ſproſtną robotę *RejJóz* E7.

przekładać czym (*1*): Nigdyć w Kośćiele Powſzechnym náuki Páná Chriſtuſowey niezániechano; ále áby ią ludźie lepiey pámiętáli/ rozmáitymi ią znáki/ figurámi/ y obrázámi przed oczy ludźi proſtych przekłádano *WujJud* 49.

przekładać przed kim (*14*): Abowiem czudzoziemczy powſtali naprzeciw mnie/ [...] á nieprzekładali Boga przed obliczżnoſcią ſwoią [a niepoſtháwili ćiebie przed ſwemi oczymá. *Leop Ps* 85/14]. *TarDuch* D8; *DiarDop* 106; *LubPs* O4 *marg*; *Leop Iudith* 6/14; *BielKron* 369v, 401; *RejPos* 271v; Bo ták mowi Prorok: Wylewam przed obliczżnośćią iego prośbę moię/ á przed nim vtrapienie moie przekłádam. *KuczbKat* 360; *RejPosRozpr* b3v; iáko ieſt przyzwoito białym głowom/ w ſmutku położonym/ gdy ſmutek/ y żal/ ſwoy przed przyiiaćioły przekłádáią. *BiałKaz* C3v; *ModrzBaz* 106; PAná wołam/ páná proſzę/ Ręce ſwé kniemu wynoſzę: Przed nim krzywdę ſwą przekłádam/ Iemu żal ſwóy opowiádam. *KochPs* 206; Oto przekłádam dźiśia przed obliczżnośćią wáſzą błogoſłáwieńſtwo y przeklęctwo *PowodPr* 6; **[**My ubodzy lyudzie, a poddany W.P.Mczi. przed W.P. Mczią przekladamy cziąskośczi nasche, ktore nasz dolegayą. *KsięgiSądWiej 1566 nr 4591***]**. *Cf* »imieniem [*czyim*] przekładać«.

przekładać o kim (*1*): A ſłuchay pilno co thu Pan przekłádáć racży o káżdym tákim pod oſobą Iáwnogrzeſzniká tego *RejPos* 201v.

przekładać w czym (*1*): Powtore w przedźiwnych onych Boſkich perſonách/ przekłáda nam iednę náturę/ álbo iſtność/ y iedno Boſtwo. *LatHar* 376.

przekładać jak (*1*): Henrykus oſmy/ wezwawſzy do ſiebie Biſkupow/ [...] pytał ich/ ſłuſznali rzecż ieſt mnie mięſzkáć w małżeńſtwie tym/ z iątrwią właſną/ [...] Biſkupi y thák y owák przekładáli tę rzecż *BielKron* 211v.

przekładać jako jakie (*1*): Senat ná ty powieśći wzyął ſobie do kilka dni ná rozeznánie/ przekłádáiąc rzecż Brutowę iáko prawdziwą/ Kolátynuſowę iáko ſpráwiedliwą. *BielKron* 105.

przekładać gdzie [= *w tekście*] (*13*): *LubPs* Tv; Tu w tych słowiech ſwych naprzod przekłáda ten zły człek ſzkodę w zyſku ſwym/ przekłáda potym chwałę ſwey Dyány *BibRadz* II 77a *marg*; *RejPos* 143v, 181, 318; *WerGośc* 237; Tákći te dwie rzeczy przekłáda/ w zakonie ſtáry^{m}/ okazały on w cnoćie Krol

y Prorok Dawid *LatHar* +2; Ian ś. także w księgách obiáwienia doſyć iawnie ią [*modlitwę za umarłych Izraelczyków*] wſzytkim przekłada *LatHar* 325; W śiedmi Páćierzách/ siedmiorákie dáry Duchá s. [...] cżáſem z rádośćiámi rozmáitemi/ cżáſem z boleśćiámi Pánny Máryey ſobie przekłádamy. *LatHar* 509, +11v, 128, 325.

przekładać gdzie [= *w instytucji*] (*4*): piſáli też krzywdy ſwoie ktore mieli od przełożonych ſwoich/ ktore y ná ſeymie poſpolitym przekłádáli w Wormáciey proſząc Ceſárzá/ áby ſwey mocy do tego przyłożył. *BielKron* 199v; Abowiem tego co nam podáli święći Apoſtołowie/ żaden nam zábronić nie ma/ ále we wſzyſtkich náſzych Kośćielech ich hiſtorye przekłádamy. *WujJud* 52v; áby wſzyſcy ſpráwy ná ſądźiéch náſzych źiemſkich przekłádáiący/ álbo które zechcą przekłádáć oſobliwie káżdy zoſobná y wſzyſcy wobec/ iednym práwem/ obyczáymi/ zwyczáiem/ po wſzyſtkim Króleſtwie náſzym byli ſądzeni. *SarnStat* 116 [*idem*] 887.

Ze zdaniem dopełnieniowym [*w tym z zapowiednikiem*: *to* (*11*); *że*, *iż* (*7*), *zaimek względny* (*5*), *zaimek pytajny* (*1*), *aby* (*1*)] (*14*): *LubPs* X2v, Z5v; *Leop* 3.*Mach* 7/9; *BibRadz* I 1c *marg*; Koſtán źięć Ceſárſki wotował przećiw im/ przekładáiąc to/ iż ſie káżdemu godzi przy ſłowie záchowáć *BielKron* 313v; [*Władzisław Łoktek skargę położył przeciw Mistrzowi Pruskiemu o wyrzucenie swego starosty*] przekładáiąc mu to pred [*!*] pány/ biſkupy/ y poſpolithym ludem co nád nim vdziáłał *BielKron* 369v, 195; *HistRzym* 112; *KuczbKat* 195; *RejPosWstaw* [22[3]]; DO tąd przekłádáliſmy wſzytko/ co ſię zda być ku cżynieniu potrzebnego y przed woyną/ y cżáſu woyny/ y po woynie. *ModrzBaz* 127, 61v, 126v; *ActReg* 135; **[**Naprzod [...] ia [...] Macziey Nowak tho W.P. Mczi przekladam, isz iesth na dziedzinie Grabyenskiey niktora rolya skraynia *KsięgiSądWiej 1566 nr 4591***]**.

Ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do dopełnienia w zdaniu nadrzędnym [*zawsze*: *iż*] (*5*): *ZapWar 1545 nr 2646*; *LubPs* V4; Wykłádał káżdy ſwoię rzecż przed ſędźmi. Przekłádał pirwſzy moc winá/ iáko zbłaźni páná/ vbogiego/ żonę/ kapłaná *BielKron* 115v; *HistLan* Dv; Ták ie záwſtydzał y ſtráſzył w kazániu ſwoim Pan: Sábę krolową im przekłádáiąc: iż oná z dáleká przyiezdżáłá ſłuchác mądrośći Sálomonowey *SkarKaz* 517b.

Part praes act „przekładając" w połączeniu z orzeczeniem wyrażonym przez verbum dicendi (*15*): *MurzHist* R2v; A ták wymiátuie mu Pan ná oczy onę przednieyſzość iego/ przekłádáiąc mu niewdzięczność zá to. *BibRadz* I 3a *marg*; Krol też odpowiedź vſtnie vcżynił/ przekładáiąc wielkość y rozliczność ćięſzkośći/ ktore dziſieyſzego cżáſu then vrząd ná ſobie ma *BielKron* 330v, 195 [*2 r.*], 330v, 369v; A gdy ten ſyn przyſzedł ku látom ſwym/ vſtáwiczńie Krolá oycá ſwego námáwiał/ áby mu kroleſtwo ſpuśćił/ przekłádáiąc mu tho/ że Kroł [*!*]/ był chory/ ále on był mocny. *HistRzym* 112; *RejPos* 168; *RejPosRozpr* b3v; *ModrzBaz* 126v; Iáchał Iſidor do Cárogrodu/ vpominał/ mowił/ y śmiele Greki karał/ grzech ich táki y nieſtátek y ſwą wolą przekłádáiąc *SkarJedn* 323; *SkarŻyw* 100, 290; *Phil* H2.

W połączeniu z part praes act verbum dicendi (*1*): lud wſſyſthek vpadł ná oblicże ſwe/ chwaląc Páná Bogá/ á ſpołecznym lámentowánie[m] y płáczem iednoſtáyne modlitwy ſwe przekłádáli przed Pánem Bogiem/ mowiąc: [...] *Leop Iudith* 6/14.

Podmiotem jest tekst [*komu*] (*4*): TA Hiſtorya ieſt nam przykładem cudnym oſobliwey á bárzo wielkiey ćierpliwoſći/ gdyż nam przekłáda tego zacnego á ſwiętego człowieká Iobá dźiwnie

vtrapionego *BibRadz* I 273v; Dwoiákie tedy Doſyć vczynienie zá grzechy Piſmo święte nam przekłáda *WujJud* 92v, 41v; *SkarŻyw* A4v.

W połączeniach szeregowych (*2*): *RejPos* 147; awo [*Marszałkowie nadworni*] wſzyſtki rzeczy máią poſtánawiáć/ przekłádáć/ y ordynowáć/ ták ná Dworze/ w Dworzech/ w domiech [...] y v ſtołów Królewſkich *SarnStat* 311.

Zwroty: »imieniem [*czyim*] przekładać« [*w tym*: *komu* (*1*), *przed kim* (*1*)] (*3*): Item Poslowie ziem Mazoweczkich thes iedno obcziazliwoscz imieniem slachti przeth nami przekladali iz starosthowie nasi [...] przecziwko stharadawnemu obiczaiowi w ziemiach mazoweczkich zachowanemu. Ludzie a Cmieczie slachczie z ich wsi do miasth bierzą *ZapWar 1545 nr 2646*; *RejPosWstaw* [22[3]]; *SarnStat* 1198.

»obficie, szyroko, szeroką rzeczą przekładać« = *copiose explicare Modrz* [*szyk zmienny*] (*2*:*1*:*1*): *RejJóz* E6v; Frydrych też Sáſkie Kſiążę wotował ná Kárłá/ przekłádáyąc to ſzeroką rzeczą/ iż ieſt ſnámi w przyległośći/ iednego ięzyká/ mocnieyſzego nádeń myędzy námi niemáſz *BielKron* 195; Bo te rzeczy [*różnice między prawami cesarskimi i papieskimi*] y inſzych bárzo wiele/ *Bartholus* vczony práwnik obfićie przekłáda [*copiose sunt exposita*]. *ModrzBaz* 100v, 1v.

»przed oczy przekładać« [*w tym*: *komu* [*w tym*: *sobie* (*9*)] (*20*)] [*szyk zmienny*] (*25*): S tego tu Dawid ſwięty przeſtrzega á vpomina á przekłáda przed oczy wſzytkim przełożonym/ iáko ſie w ſwych ſthaniech y w domiech záchowywáć máią *LubPs* X2v, K, K4 *marg*, R5, V6v, Z5v, ccv *marg*; [*Machabejczyk napominał towarzysze*] aby ſię mężnie potykáli. Przekłádáiąc ſobie przed oczy zelżywość [*ante oculos recipientes ... contumeliam*] kthora ſię nie ſłuſznie á nieprzyſtoynie ſtháłá nad mieyſcem święthym *BibRadz* 2.*Mach* 8/17; TVś ſłyſzał coć powiáda Pan á dobrodziey twoy/ á iákąć tu miłość Bogá Oycá ſwoiego przed oczy twoie niewdzięczne przekłáda. *RejPos* 146, 26, 62, 87v [*2 r.*], 147v, 165 (*10*); *RejZwierc* 143v; *WujJud* 49; *RejPosWstaw* [110[2]]; *CzechRozm* 111v; Złe obyczáie we Zborze iáwne/ przed oczy káżdemu przekłádam [*ob oculos omnium subiicio*] y ſpoſob zwrocenia ná drogę vkázuię. *ModrzBaz* 133, 14v; *WerGośc* 237.

»przekładać przykład« [*w tym*: *komu* (*3*)] [*szyk zmienny*] (*5*): *BibRadz Os* 12 *arg*; *KuczbKat* 35; *RejPosWstaw* [110[2]]; Niech im [*dworzanom*] przekłádáią przed oczy oſobne á zacne przykłády męſtwá [*Proponant exempla clara et illustria fortitudinis*] y ſpráwiedliwośći/ wſtydu/ czyſtośći/ y inſzych cnot *ModrzBaz* 14v; *SkarŻyw* A4v.

»sobie przekładać« [*w tym*: *za co* (= *jako co*) (*3*)] [*szyk zmienny*] (*25*): Bogać ſobie [*bogacz*] nie przekłada Kiedy więc worká dokłáda *RejRozpr* E3v; *RejKup* p4v; Ták iż twą ſwyętą ſwyátłość wſſyſcy oglądamy/ Gdyż miłoſierdzye twoye ſobye przekłádamy *LubPs* I4v, ee6 *marg*; *RejWiz* 60v; Pátrzayże co thu nędzny ſzáfarz á ten vpádły włodarz przekłáda ſobye w tym vpadku ſwoim *RejPos* 193, 179; *HistLan* A3v; A to naprzod ſobie przekłáda/ áby grzech zgłádźił/ y wſzyſtkę zmázę y winę z duſze ſwey otárł. *KuczbKat* 195; A thák nalepiey ſobie cżáſow áni przypadkow nie przekłádáć/ á záwżdy dobrey myſli być *RejZwierc* 152, 142; Ale naprzod rozliczne ſądy/ á przymowki ná nas kłádli/ iákobyſmy [...] mieli [...] práwá niektore ſobie lekce ważyć/ zwierzchnośc ſtárádawną Kośćielnych przełożonych y inych ſtanow zá nic ſobie przekłádáć. *WujJudConf* 10v; Ze [*Łabentowie*] do ludzkyey miłośći thák ſie pilnie máią/ Tę zá nawiętſze ſkárby ſobie przekłádáią. *PaprPan* Aa3v; TRoiákie

świętá w kośćiele powſzechnym mamy. [...] Trzećie/ w ktore żadney ſobie perſony ták dálece nie przekłádamy/ ále ná dobrodźieyſtwá P.Bogá náſzego wſpomináiąc/ zá one/ w dni święte pewne/ dźięki oddawamy. *LatHar* 323, 491, 509. *Cf* »przed oczy przekładać«.

Szeregi: »przekładać a opowiedać (*a*. przepowiedać)« [*szyk 3*:*1*] (*4*): oni nas posyłają, abyśmy wszytki dolegości, wszytki krzywdy, wszytki nieporządki ze wszech kątow naszej Rzeczypospolitej przed WKM i przed Pany Radami Koronnemi opowiedali a przekładali *DiarDop* 106; *RejPos* 143v; Páweł ſ. przed krolem Agrypą rzecż czyniąc/ y ſłowá Boże do niego przynieſione przekłádáiąc á opowiádáiącz/ mowi: [...] *RejPosRozpr* b3v; *RejPosWstaw* [22[3]].

»przekładać, (i, a) (na piśmie) (po)dawać« [*szyk 2*:*1*] (*3*): *RejPos* 147v; *LatHar* 665; które [*krzywdy*] Poſłowie Ziemſcy Podláſzcy imięniem Szláchty bráćiéy ſwéy [...] przećiw Stároſtom/ Célnikom/ y mytnikom náſzym przekłádáli/ y ná piſmie podáli. *SarnStat* 1198; **[**Ktore [*pocieszenie*] pan Bog wsłowie ſwoiem/ wſſem grzeſſnikom pokutuiącem przekłada y podaie/ żeby k ſercowi przypuśćił/ y mocnie ſię go chwyćił. *UstKościel* 117v**]**. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r*.]

»przekładać a przypominać« (*1*): Abowiem ſłuchay co im thu dáley Pan przekłádáć á przypomináć racży: Iż ia wam ináczey nie ſpráwuię kroleſtwá ſwego/ iedno iáko ie mnie ſpráwić racżył Ociec moy niebieſki *RejPos* 318.

»na pamięć przywodzić a przed oczy prawie przekładać« (*1*): ilekroć sſzedſzy ſie ſpołu/ z wiernym ſercem á z nabożną myſlą/ [...] będzyemy ſobie ná pámięć przywodzić/ á przed oczy ſwe prawie przekłádáć/ onę niewinną śmierć ie[go] [...] tedy nam tám pewnie á nie wątpliwie [...] podáie ciáło ſwięte ſwoie *RejPos* 87v.

»przekładać i rozgłaszać« (*1*): po rozmáitych ſtronách świátá/ miłośnicy Boży gorący/ tákie nabożeńſtwo inſzym pożytecżnie przekłádáli/ y rozgłaſzáli/ iáko Wielebny Bedá w Angliey *LatHar* 511.

»wspominać a przekładać« (*1*): A ták wielka to ieſt rzecż kto ſwe poććiwe cżáſy á przeminęłe láthá rozważnie á roſthropnie wychowa áż do ſzedziwośći ſwoiey. Ku kthorey gdy iuż przydzie/ miło mu iż ie ſobie wſpomina á przed ſwe oczy przekłáda *RejZwierc* 143v.

»przekładać i zalecać« (*1*): Iż piſmo święte cżytánie nam żywotow świętych y przykłády ich przekłáda y záleca *SkarŻyw* A4v.

Przen [*co ku czemu*] (*1*) : że to co Wiárá ku wierzeniu przekłáda/ nieodſtrzela śie áni od nátury áni od rozumu ludzkiego. *KuczbKat* 90.

2. *Wywyższać*, *uznawać za lepsze*(*go*), *ważniejsze*(*go*); *woleć*; *anteponere Mącz*, *Modrz*, *Calep*, *Cn*; *praeferre BartBydg*, *Mącz*, *Modrz*, *Cn*; *anteferre*, *praeponere Calep*, *Cn*; *antehabere*, *praevertere*, *habere potius a. praepositum*, *primas a. priores concedere a. deferre a. tribuere Cn* [*w tym*: *kogo*, *co* (*142*)] (*146*) : *BartBydg* 231; Bo on nie przekłada żadnych możnoſći/ á ſnadz vniego czáſem zacnieyſſy vbogi by iedno był ſpráwiedliwy *RejPs* 161; [*obłudni ludzie*] dlá obłudnych poſtów/ ſami ſiebie przekładáią a wuczniách pańſkich/ nad które trudno ktomiáł [*!*] miernieiſzy być/ vſtawiczną ich miarność potwárzaią *MurzNT* 38v; Praefero, Przekładam/ Więcey dzierże [*!*] *Mącz* 123d; *RejPos* 175, 288; Y Coż zá goſpodárſtwo po ſwych mężach znaćie/ Ze ie ták nád obycżay bárzo przekłádaćie? *BielSjem* 7v; Antefero – Przeklądam, wieceij wązę. *Calep* 74b, 838a.

przekładać komu, *czemu* [= *nad kogo*, *nad co*] (*5*): Mądregoćiem przyiaźń pewna. A zwłaſzczá w kim cnotę pozna: Miło mu z nim záwżdy mieſzkáć/ Nowych mu niechce przekłádáć. *BierEz* O4v; *KromRozm II* b3v; *OrzQuin* A3; Niecnotę cnoćie przekłádaſz/ Imo prawdę kłam powiádaſz *KochPs* 78; *OrzJan* 55.

przekładać nad kogo, *nad co* (*120*): Ten ſie ośieł z onych śmieie/ W ktorych ſą dziećinne dzieie: Rádzi ſie w wiłach kocháią/ Nád mądrę [*!*] ie przekłádáią. *BierEz* P2; Acżkolwiek y on ſlachetny ſkładacż Iuuennalis nad ludzi Athenſkie cżaſow onych naſlawętnieyſze Sarmatas: przekłada. *FalZiołUng* V 119; *BielŻyw nlb* 10; Znowo chrzcżeńczy y zynemi kaczerzmi nietrzymam/ ktorzy/ ſłowem bożym niewſtydliwie gardzą/ [...] ſwoie vſtawy/ albo wymyſły/ nad nie przekładaiącz/ y ſvmnienia lvdzkie iemi obciążaiącz. *SeklWyzn* o3, 3v, o2, o3v; *SeklKat* M4v, N, T3; *Diar* 87; *GroicPorz* b3; *RejWiz* 19v; *Leop* *B2; *BibRadz* I 6c *marg*, *Luc* 11 *arg*; nieprzekłádaywá nád Ołtarz Kápłaná/ áni Krolá nád Kápłaná *OrzRozm* E3v; Bywałem ia przy tym gdźie ludźie przekłádáli twoie pioro nád Hoſiuſá y nád Kromeruſá. *OrzRozm* P4v; Was też vpominam moi mili poddáni rycerſtwo ſláchetne/ ábyśćie nieprzekładáli ſromotnego pokoiá nád ſpráwę woienną o wolność cżyniąc *BielKron* 244v, 125v, 138v, 414; *GórnDworz* X7; *RejPos* 23, 40, 280v; *BiałKat* 163v; *BielSpr* 46v; Lecż my y mięſá/ mleczná/ iáiec/ iáko dobrych/ ſwoich cżáſow pożywamy: ále wſtrzymawáłość nád zbytek/ chudobę nád tłuſtość/ poſty nád ſytość/ iáko ś. Hieronym mowi/ przekłádamy. *WujJud* 198v, 34v, 36, 37v, 59v, 106, 110v, 209v; *WujJudConf* 5v; *RejPosWstaw* 42; Prawdá też ieſt/ że Iraeneus ſtáre kśięgi przekłada nád nowo piſáne *BudNT przedm* c7; *StryjWjaz* A2; A ták iż nie wſzyſtko iednoſtáynie do iednego mowi/ áni iednego ſámego nád inſze przekłáda/ ále wſzyſtkich iednáko ſzánuie *CzechRozm* 42v, 69, 80, 104, 130, 206; Acż przedſię przebieráć oſobámi wedle cnoty/ potrzebna rzecż ieſt ſprawcy Rzeczypoſpolitey: ále pożytek/ ktoryby z kogo odnieść mogł/ przekłádáć nád cnotę/ ieſt rzecż zgołá nieprzyſtoyna. *ModrzBaz* 20, 39 [*2 r.*], 42v, 72, 114v [*2 r.*], 135v, 136v; *SkarJedn* 64, 235, d7v; Kto ſwe poſty/ modlitwy/ y inne nabożeńſtwá/ nád zbáwienną potrzebę bliźniego przekłada/ pátrz z tego przykłádu/ iáko miłośći Bożey y bliźniego máło w ſobie ma. *SkarŻyw* 238, 68, 120, 244 [*2 r.*], 346, 349, 435; *CzechEp* 43, 86, 87, 138, 387 *marg*, 407; *NiemObr* 82; NAd złoto/ y nád śrébro/ przyiaźń przekłádáią Wſzyſcy ludźie/ którzy ſye ná rozumie znáią. *PudłFr* 33; *GórnRozm* M4; *Phil* I4, M4; Odpuſzcza grzechy Máriey Mágdálenie/ przekłádáiąc ią dáleko nád Pháryzeuſzá/ ktory ią był wzgárdźił. *WujNT przedm* 35, *przedm* 18, 35, 39, *Matth* 15 *arg*, *s.* 379 (*18*); *SarnStat* 1002, 1275; *PowodPr* 49; Zadna mi rzecz ták przykra do nich [*do heretyków*] ták ſproſna y gruba/ ták pychy [...] y ślepoty pełna nie zda ſię/ iáko gdy świętemi oycy pomiátáią/ ſam rozum ſwoy nád ich przekłádáiąc. *SkarKaz* 43a. *Cf* »nad wszytki przekładać«.

przekładać przed czym (*1*): thuć iuż trzebá vſtáwicżnie pomnieć ná ſłowá ony Mędrcow onych czo záwżdy mocnie przekłádáli poććiwe przed pożytecżnym. (*marg*) Poććiwe lepſze niż pożytecżne. (–) *RejZwierc* 65v.

W połączeniu szeregowym (*1*): tedy ſie mnie rzecż tá widźy być niepodobna: áby on to człowiek od trućizny iádowitey vleczony/ pámiętáiąc záwżdy ná ono ſwoie otrućie: nie miał ná potym y oſtrożniey żyć/ żeby z nowu tymże iádem zárażony nie był: y onemu lekárzowi dźiękowáć/ y ono

lekárſtwo ktore mu dał/ wielce ſobie ważyć/ y ſzánowáć go/ y ono nád ſrebro y złoto przekłádáć. *CzechRozm* 206.

Zwroty: »przodkiem przekładać« (*1*): Ieślibyſmy ſwe męże gániły: Sobiebyſmy ſromotę cżyniły. Bo my z mężow ſwych vććiwość mamy. Y przodkiem ie wſzędzie przekłádamy. *BielSjem* 6.

»mimo wszystki rzeczy przekładać« (*1*): Virtutem omnibus rebus multo anteponentes, Cnotę mimo wſziſtki rzeczy przekłádáyąć. *Mącz* 236b.

»przekładać sobie, u siebie« [*szyk zmienny*] (*19*:*1*): *LubPs* Gv *marg*, aa5 *marg*, bb2, dd6; *BibRadz* *3v; *RejAp* 183v; Iákoby to y dziś ieſzcże właſniey przynależáło dobrym á cnotliwym Krześćiánom przykłádem tym/ nie przekłádáć ſobie tu więcey tey nędzney roſkoſzy á doczeſnego bogáctwá ſwiátá tego/ nád ony wieczne roſkoſzy á wieczne ſkárby kroleſthwá Páńſkiego *RejPos* 23; A tám żadnego cżáſu áni żadnego ſtanu [*Bóg*] v ſiebie przekłádáć nie racży *RejPos* 60v; Ráczże w nas ſpráwić thákową chuć ku ſłowom á ku náuce twoiey/ iáką miáły ná on cżás ty tłuſzcże ktore zá tobą chodziły/ nie przekłádáiąc nic ſobie żadnych máiętnośći ſwiátá thego/ żadnych bogactw ſwoich/ iedno ſłowá á náuki twoie ſwięte. *RejPos* 186, 6v, 8, 40, 184v, 262v (*10*); *RejZwierc* 65v; *RejPosWstaw* 42; *PaprPan* F2; Bo ktoć ieſt Chriſtiánínem/ tenći ſię ſtára o to iákoby przećiw káżdemu miłość záchował: przekłádáiąc ią ſobie nád cudow cżynienie. *CzechEp* 43.

»więcej przekładać« [*w tym*: *niż*(*li*) [*co*] (*4*)] (*11*): Krezus máło dzyerżał o iego [*Solona*] rozumie/ gdyż przyſzłe rzeczy więcey przekłádał niż ninieyſze. *BielKron* 112; Gdyż y pánná oná mátká ſwięta iego nád wſzythki ine cnoty/ doſtoieńſtwá/ y ſwiątośći ſwoie/ niczego inego ſobie więcey nie przekłádáłá/ iedno pokorę ſwoię. *RejPos* 184v, 6v, 8, 23, 262v, 313v [*2 r.*]; nie był táki żadny miedzy nimi náleźion/ ktoryby mizerne Złoto álbo Srebro nád ſwoię przyſięgę/ cżeść/ y ſumnienie więcey przekłádał *BielSpr* 46v; Abowiem wieleż ieſt tákowych miedzy ſługámi koſcielnemi/ ktorzyby więcey przekłádáli ſobie chwałę Bożą nád właſny pożytek ſwoy? *RejPosWstaw* 42; *PaprPan* F2.

»przekładać na wszem [= *pod każdym względem*]« (*1*): Vpomina Prorok ábyſmy żądość y kochánie ſwiátá tego tłumili/ przekłádáiąc na wſſem Páná Bogá wſſechmogącego. *Leop Ps* 76 *arg*.

»nad wszy(s)tki(e) (in(sz)e), nad(e) wszytko, nad wszelkie insze przekładać« [*szyk zmienny*] (*15*:*5*:*1*): Gdyż zakon twoy náde wſſytko ták ſobye przekłádam *LubPs* bb2, Gv *marg*, aa5 *marg*, dd6; *BibRadz* *3v, *4v; *KwiatKsiąż* M2; iż ſobie ten fundáment [*zbawienie*] nád wſzytki ſkárby á nád wſzytki klenoty przekłádáć mamy *RejAp* 183v; *RejPos* 184v; Abowiem iuż thám y wolność onę złotą przy tym márnie tráćić muśiſz/ kthorą mądrzy ludzie nád wſzytki ſkárby ſwiátá tego záwżdy ſobie przekłádáli. *RejZwierc* 65v; (*nagł*) Kurzeńſki z brácią Barnadini. (–) CI ſie w roſkoſzach ſwieckich namniey nie kocháią/ Ale ſobie nád wſzytko więcey przekłádáią/ Bogá y iego ſwięte ná wſzem roſkazánie *PaprPan* F2; ten związek [*tj. małżeństwo*] trzebá przekłádáć/ nád wſzelką inſzą ſpołeczność/ y wſzelką miłość ludzką [*ut hanc praeferendam putent omni coniunctioni omnique charitati humanae*]. *ModrzBaz* 33; Bo ponieważ wſzytkie wſzytkich ludźi miłośći iedná oyczyzná w ſobie zámyka/ tedyć onę nád wſzytko trzebá przekłádáć [*omnia prae illa posthabenda sunt*] *ModrzBaz* 43v; *SkarŻyw* 143; *NiemObr* 94; *ReszList* 183; *Phil* B3; A nie tylko Budny/ ále y ſam Bezá náſzę Láćińſką editią nád inne wſzytkie przekłáda *WujNT przedm* 11; *SkarKaz* 578b; Iedni więc ſwé roſkoſzy dźiwnie przekłádáią/ Nád wſzytkié dobré cnoty/ y w nich ſie kocháią *GosłCast* 31; *SkarKazSej* 667b.

»zacniej [= *za zacniejsze*] przekładać« (*1*): Pychą y nádętośćią wielką będąc vnieſieni/ ſwą chwałę nád Boſką zacniey przekłádáli. *BibRadz* I 6c *marg*.

Szeregi: »forytować a przekładać« (*1*): Coż to tedy zá ſzaleńſtwo/ gdźie idźie iákoby o zdrowie wſzytkiey oyczyzny/ za życzliwośćią forytowáć trądy twoie/ że ſą domowi y krewni: á przekłádáć ie nád drugie [*promovere ... praeferre alienis*] dowćipne/ prácowite/ y mężne ludźi? *ModrzBaz* 114v.

»przekładać i lepszymi czynić« (*1*): Prorokiem go [*Slejdan Lutra*] być opowiáda. á tho gdy Turki nád Chrześćiány przekłádał y lepſzymi czynił. *BiałKat* 163v.

»barzo raczyć i przekładać« (*1*): niewiem cżemu go [*mężczyznę*] w.m. ták bárzo raczyſz/ á nád biáłągłowę przekłádaſz. *GórnDworz* X7.

»rownać (*a*. porownywać, *a*. zrownywać) i (owszem) (albo, a snadź i) przekładać« (*4*): ſłowá bożego odſtępuyećye/ wywracáyąc ye/ vymuyąc/ y przyſádzáyąc wedle zdánya ſwego/ á wymyſły ludzkye ſnim porownáyąc/ á ſnadź y przekłádáyąc ſłowu Bożemu *KromRozm II* b3v; tuć się dzieje gwałt swobodam naszym, niemało ujmą władzy Majestatu WKM, iż czyję inę władzą rownają i owszem przekładają nad WKM. *Diar* 87; niektorzi wielcy Pánowie/ będąc prze zacne ſpráwy sławni/ gdy widźieli/ áno ludźi nieták godne zá nieiáką ſzczęśćia ślepotą/ álbo znimi zrownywano/ álbo nád nie przekłádano [*aut aequari*, *aut praeferri*]/ wiele rzeczy nowych v śiebie ná myśli trzęśli *ModrzBaz* 39; *CzechEp* 138.

»przekładać a za zacniejsze mieć« (*1*): widzimy iáwnie/ iáko ſie ludzie vnieſli zá wymyſły ſwoiemi/ więcey ſobie przekłádáiąc á zá zacnieyſze máiąc náuki ludzkie/ niż prawdę ſłowá Bożego. *RejPos* 8.

3. *Czynić zwierzchnikiem*, *powierzać władzę*, *urząd*, *obowiązek lub zadanie do wykonania*; *praeficere Modrz*, *Calep*, *JanStat*, *Cn*; *constituere PolAnt*; *praeferre JanStat*; *praeponere*, *praestare Cn* (*43*) :

przekładać kogo [= *kto zostaje kimś obrany*] (*23*):

~ *przekładać na co* (*8*): *BielKron* 403v; *RejPos* 239, 317v; Téż żadnégo poſtronnégo człowieká/ którégobykolwiek ſtanu był/ ná Stároſtwo źiemie Bełzkiéy nie będźiemy przekłádáć: iedno obywátelá téyże źiemie ośiádłégo. *SarnStat* 1054. *Cf Zwrot*.

przekładać kim (*4*): A iuż y inſze ſprawy tam poruczam tobie [...] A pirwſzym cie w kroleſtwie po ſobie przekładam *RejJóz* L; á iż cie [*Pan*] ſzáfárzem á włodárzem przekłádáć raczy nád thym doczeſnym vżyczonym dobrem twoim od niego. *RejPos* 265, 314v; *ModrzBaz* 138.

przekładać nad kim (*9*): *BielKron* 394v; *RejPos* 175; Nuż Moiżeſz w iákiey zacnośći był w oney ſwey ſzedziwośći v niego [*u Boga*]/ że z nim mawiał iáko s towárzyſzem/ [...] y czo mu poruczał/ y czo z nim cżynił/ y iáko go nád ſwym ludem przekłádał/ y iákiey to powagi cżłowiek był *RejZwierc* 125; *CzechRozm* 192v, 250; bo ſię wam niegodźi przekłádáć nád ſobą cżłowieká poſtronnego á cudzoźiemcá. *ModrzBaz* 75; *NiemObr* 32, 58 [*2 r*.].

przekładać nad czym (*2*): Ałe [*!*] ſnadz y ten ktoremum ſie zwierzył táiemnic ſwoich á z ktoremem poſpolitował wprzybytkoch bożych y przekłádałem go nád ſpráwámi ſwemi ſtał ſie ſprzećiwnikiem mem *RejPs* 81v; Kápłáńſtwo nawyżſe potwierdzam tobie/ y nád cżworgiem ſtároſtw przekładam ćię/ ábyś ſię okázał przyiaćiołem krolewſkim. *BibRadz* 1.*Mach* 11/57. ~

przekładać kogo [= *pełniącego funkcję*] (*6*): *RejPos* 315; Przeto też y mieyſcá oſobliwe ná to poſtánawiáli/ do ktorychby ſię dla náuki młodźi ludźie ſchadzáli: y Miſtrze przekłádáli/ ktorziby dobre náuki podawáli *ModrzBaz* 128v.

~ *przekładać na co* (*1*): Wſzelki vczynek poczciwy: poczynay Krole, kxiążęta y ine pany na pańſthwa przekladay Burgkrabie, Raycze w gimieniu vſtawiay *FalZioł* V 52.

przekładać nad kim (*3*): iáko dziś (ach nieſtotyſz) pánowie á podawce cżinią/ [...] przekłádáią nád tą nędzną winnicą á nád tą vbogą owczarnią Páná ſwego/ nie páſterze/ ále wilki drapieżne. *RejPos* 23v, 23v, 123v.~

przekładać co na kogo (*13*): Zda mi ſie nie mey głowy Naiaſnieyſzy panie Są tak poważne ſprawy czo przekładaſz na mię *RejJóz* Lv; ábyſmy nie dufáli w ſwoiey mocy y mądrośći/ iedno nań [*na Boga*] wſzytko przekłádáli. *BielKron* 128; [*Krol Władzisław*] Ná walki nie ſkwápliwy był/ kthore więcey przekłádał ná ine niż ná ſię *BielKron* 387; ſpraw wielkich ná ſwą głowę iednę nie bierz/ iedno ná drugie przekłáday *BielKron* 403v, 103 [*2 r.*], 255, 399; *RejPos* 13 [*2 r.*]; To cośćie powiedziáły ná tym przeſtawamy/ Y pierwſze mieyſce w Rádzie ná was przekłádamy. *BielSjem* 18, 5, 17.

przekładać nad kim (*10*): Praeficio – Nad miſzimi [*lege*: inszymi] przekładam. *Calep* 832b. *Cf przekładać kogo* [= *kto zostaje kimś obrany*] *nad kim*.

Ze zdaniem dopełnieniowym (*1*): Bo nie w pyſze/ á nie ná łupieſtwo owieczkam ſwoim Pan ie [*przełożonych*] thu przekłádáć raczy/ ále w pokorze á w ſpráwiedliwośći/ áby krolowáli nád tym ſtádem Páńſkim *RejPos* 315.

W charakterystycznych połączeniach: *przekładać* [*na kogo*] *rzeczy wielkie*, (*wielkie*, *poważne*) *sprawy* (*6*), *wszytko* (*3*); *przekładać* [*kogo*] *na księstwo*, *na państwo*, *na stan*, *na starostwo*.

Zwrot: »[*kogo*] na urząd przekładać« (*4*): nie dał [*Światopełk*, *starosta pomorski*] trybutu thyſiąc grzywien ſrebrá/ iáko miał dáwáć pod przyſięgami vłożonemi káżdy rok gdy go na ten vrząd [*król*] przekłádał. *BielKron* 358; *SarnStat* 115, 1063, 1192.

Szereg: »przekładać i wynosić« (*1*): Nie byłá to tedy nigdy myśl páná Chriſtuſowá/ áby miał kiedy Piotrá/ ábo ktorego z Apoſtołow nád innymi przekłádáć y wynośić *NiemObr* 32.

4. *Tłumaczyć na inny język*; *convertere*, *interpretari*, *reddere*, *tradere*, *transferre*, *vertere Cn* (*96*) : *BudBib* b4; A iż ieſzcże to słowko Vk/ w Greckich księgach było/ gdy Láćinſki tłumácż przekłádał/ przeto ie przełożył/ záś Słowieńſki tłumácż ponieważ potem nierychło przekłádał/ przeto iż go iuż niebyło/ tedy też on iáko záſtał/ przełożył. *BudNT przedm* c7; *WujNT* 116.

przekładać co (*62*): Potym tenże Burgrábiá przekłádał przyſięgę K⟨rolewską⟩. *BielKron* 329v; A nie ieden ná tem [*przy tłumaczeniu Biblii*] śiedział/ A vczeni ludzie to przekłádáli *BudBib* b2v, c2v, I 8d *marg*; Ale kto to przeliczy/ iáko on [*tłumacz krakowskich biblii*] wiele ledá iáko á práwie mnichowſkie przekłáda. *BudNT przedm* c3; Eraſmus on wielce mąż biegły pięć kroć/ ieſli nie więcey/ ſwoy Teſtament nowy przekłádał. Beza iuż widzę dwá kroć ſwego poćioſywał. *BudNT przedm* d2, *przedm* c2, c5, *k*. Hhv; *WujNT* 193; Ale Zygmuntá trzećiégo przyśięgi niechćiałem ſie ważyć przekłádáć: ále iáko iest ſámá w ſobie, ták ią kłádę. *SarnStat* 22. *Cf przekładać co na co*; *Z przytoczeniem wyrazu lub tekstu przekładu*; *Zwroty*.

przekładać co na co [= *nazwa języka*], *na jakie* (*2*): wſzákże εω tylko cum *Accuſativo* ſpołkuie. Choćiaż ie ná Láćinę przekłádáiąc/ cżáſem *in*, ábo *ad*, *ob*, *per*, *propter*, przekłádáć potrzebá. *CzechEp* 67; Słow tych reſponſoriy przeto nie przekłdam [*!*] ná Polſkie/ że te^go^/ dlá bluźnierſtwá/ ktore w ſobie maią/ nie ſą godne. *CzechEp* 172.

przekładać kogo [= *czyje dzieło*] (*1*): ten ktory Athánázyuſzá z Greckiego ięzyká ná Láćińſki przekłádał Petrus Nannius, niewiem cżemu go między inſzymi piſmy/ [...] nie położył *CzechEp* 226.

przekładać z czego (*4*): Iż nie z Ebreyſkiego/ ale z Łáćińſkiego przekładu nie iedno Krákowſki (ktory ſię wżdy kte^mv^ wprzedmowie ſwey przyznawa) ale y Brzeſcy tłumácże/ przekłádáli. *BudBib* b2v; Nie z iednegom iákiego exemplarzyká/ záśiadſzy nád niem/ przekładał/ álem ſię ná wſze ſtrony (iáko mowią oglądał) *BudNT przedm* dv. *Cf* »z ksiąg przekładać«.

W połączeniu z nazwą języka oryginału [*z jakiego*] (*5*): Tu też káżdy ná oko widzi/ iż nie z Hywreyſkiego (iáko w tytule Biblij piſzą) ále z Láćińſkiego [*brzescy tłumacze*] przekłádáli. *BudBib* c2v, bv, c2v; *BudNT* Hhv; Przecz nie tylko z Láćińſkiego ále y z Graeckiego przekłádano. *WujNT przedm* 17.

W połączeniu z nazwą języka przekładu [*po jakiemu*] (*1*): Bo Graekowie ofiárę Mſzey S. Litourgeią zową. Przetoż y Eráſmus Liturgią S. Chryſoſtomá przekłáda po Láćinie Mſzą Chryſoſtomową. *WujNT* 452.

Z przytoczeniem wyrazu lub tekstu przekładu [*w tym z zapowiednikiem*: *tak* (*16*); *I sb* (*14*), *N sb* (*2*), *fragment tekstowy* (*29*); *co* (*20*)] (*45*): Y vkazał ſię mu Iehowá w rowninach Mámrego (*marg*) Niektorzy przekłádáią w dąbiu ále ſię mylą á oni ieſzcże gorzey co padołem przekłádáią. (–) *BudBib Gen* 18/1; Arbá niektorzi ſzárańczą przekładáią ále niepodobieńſtwo áby ták złe robaki miano ieść. *BudBib* I 59d *marg*; Ci (byli) z ſynow Gadowych głowámi wojſka/ ieden nád ſtem mnieyſzy á więtſzy nád tyſiącem (*marg*) Niektorzy to tak tłumaczą/ Ieden mnieyſzy vganiał ſto/ á więtſzy tyſiąc. Ale ták przekłádáć ártykuły niedopuſzczżaią. (–) *BudBib* 1.*Par* 12/14; Bo wſzytcy bogowie pogáńſcy nikczemni (*marg*) Elilim rozmaićie przekłádaią iedni báłwany/ drudzy lepak nikczemnoćiami. (–) *BudBib* 1.*Par* 16/26; Opaſáły mię były powrozy (*marg*) Abo boleśći/ iáko niektorzy przekłádáią. (–) śmierći *BudBib Ps* 114/3; Koheleth tłumáczy ſię zgromádzáiący/ zgromádzićiel/ albo ktory zgromadza. Solomoná tu ták zowie/ dla tego iż miał zgromádzoną mądrość w ſercu ſwem. Niektorzy káznodzieią/ ále nie krzeczy/ przekłádáią. *BudBib* I 339a *marg*; Kedem/ był ieden z ſjnow Iſmaelowych iako y Kedar tłumaczy ſię wſchod. Przeto niektorzy ták tu przekłádaią/ y zborzy ſyny wſchodowe. *BudBib* I 401c *marg*, b2, cv, c2, c2v [*2 r.*], I 3d *marg* (*26*); A gdy ſpáli ludzie przyſzedł ie^go^ [*siewcy*] nieprzyiaćiel y náſiał ſtokłoſu (*marg*) Niektorzy kąkolem przekładáią ále zle. (–) *BudNT Matth* 13/25; Bo naprzod to mieyſce v Eſáiaſza [*Kastalion*] tak przekłada/ Ecce puella praegnans pariet filium. *BudNT* Gg3, *przedm* c, cv; *CzechRozm* 17, 25v, 157; Y ſtánąłem ná brzegu morſkim. Mowi/ ſtánąłem/ á nie iáko drudzy przekłádáią/ y ſtánął. Bo w Greckim nie ieſt *tertia perſona* [...]: ále ieſt *prima CzechEp* 408, 67, 380; [*Czechowic*] one ſłowá: *Tu es Petrus*. Y one: *Tu vocaberis Cephas*, *quod interpretatur Petrus*, ták fałſzywie przekłáda/ Tyś ieſt opoczyſty. *WujNT przedm* 7; A ták poſtáremu przekłádam/ *Sacerdos* kápłan/ á nie ofiárnik áni ofiárownik: *Eccleſia*, nie zbor/ ále kośćioł: *templum*, tákże kośćioł. *WujNT przedm* 22; Tegoć też fortelu vżywáią/ przekłádáiąc

Dozorce miáſto Biſkupow/ kędy w Graeckim ſtoi επισκοπος *WujNT* 217, *przedm* 7 [*2 r.*], *s.* 194, 404, 452, 760.

W charakterystycznych połączeniach: *przekładać Bibliją*, *Pismo Święte* (*naświętsze pisanie*) (*3*), *statuta*, *Testament Nowy* (*4*).

Zwroty: »z [*jakiego*] języka przekładać« [*w tym*: *co* (*1*)] (*7*): V Laćinnikow lub v Rzymian iż też ſłow przyczyniano/ á zwłaſzczá gdy kto co z Greckiego ięzyka przekłádał/ iáwno z Cicerona y z Quintilianá *BudBib* b4v; *BudBibKaw* A; WSżytcy poſpolićie zdawná Autorowie/ ktorzi álbo co znowu piſzą/ álbo ziężyká na drugi ięzyk przekłádáią/ zwykli prace ſwe [...] wyſokich ſtanow Pánom/ [...] przyiaćielom offiárowáć *BudNT przedm* a2, c; *CzechRozm* 125v [*2 r.*]; *CzechEp* 226; áczem záraz z Graeckiego y Láćińſkie^go^ ięzyká przekłádał; wſzákżem w texćie wſzędy/ Nowego teſtámentu nie Graeckiego ále Láćińſkie^go^ ſtárego/ ktory zowią *editionem vulgatam*, náśládował. *WujNT przedm* 9.

»na, w [*jaki*] język przekładać« [*w tym*: *co* (*8*)] [*szyk zmienny*] (*12*:*1*): Y owſzem temi cżaſy Sebeſtián Káſtálion przekłádáiąc Biblią ná Laćinſki ięzyk/ wymyślił nowe ſłowo Deaſter to ieſt Bożyſżcze/ álbo báłwan. *BudBib* b4v; *BudBibKaw* A; *BudNT przedm* a2, b5, b6v, c; [*jeśli by tak być miało*] iż gdy kto przywodząc w piſániu ſwym ſkąd inąd swiádectwo/ á zwłaſzcżá w obcy ięzyk z ięzyká też innego/ ábo z obcego ięzyká ná ſwoy przekłádaiąc/ onychby właſnych ſłow ktore tám były/ vżywáć nie miał *CzechRozm* 125v; [*Johannes Justinianus w liście do Andrzeja Frycza tak pisze*:] iśćiebych nielitował oſtátká żywotá/ przekłádáiąc to naświętſze Piſánie/ y ná Hiſzpáńſki iákoſmy poczęli y ná Włoſki ięzyk/ ſtrawić. *ModrzBazBud* ¶6; Trzebá było y ná Polſki ábo Ruſki ięzyk przekłádáć Ruſkim Narodom/ rzeczy ku temu ſłużące *SkarJedn* 381; *CzechEp* 226; Laſki w ſwem Státućie/ y drudzy potym/ zá niem przekłádáiąc/ Státutá Polſkie ná łaćińſki ięzyk/ z Polſkiego *corrupto vocabulo*, według *inflexiey* ięzyká łáćińſkiego *Scartabelos* nápiſáli *GórnRozm* B2v; *WujNT przedm* 3.

»[*co*] jednym wyrozumieniem przekładać« (*1*): Tu iedny ſłowá żydowſkie/ dwá tłumácże choć iednym wyrozumieniem przekłádáią/ iednák ſłow/ nie iednákich vżywáią/ on mowi nie kſztałtowna/ á ten gruba *CzechRozm* 128.

»księgi, z ksiąg przekładać« [*szyk zmienny*] (*2*:*2*): Graecos authores transferre, Greckie xięgi przekłádáć. *Mącz* 124c; *BudBibKaw* A; poſłuchayże teraz/ ktorym ſpoſob y obyczay w tym przekłádániu záchował. Naprzod tedy co ſię dotycze kśiąg z ktorychem przekłádał *WujNT przedm* 9, *przedm* 17 *marg*.

»[*jakie*, *czyje*] słowo(-a) przekładać« [*szyk zmienny*] (*15*): Iáko słowo Rákia przekłádáią/ cżytay w Annotácyach ná końcu kſiąg. *BudBib* I 1a *marg*; Zoſtáwiło ſię słowo hebreyſkie że ie roznie przekłádáią/ inſzy cedręm inſzy ſoſną/ inſzy iodłą álbo świerkiem. *BudBib* I 3d *marg*, I 229b *marg*; Y na wielu mieyſcach to słowo Egeneto przekłádáią/ Był/ álbo byłá: rzadko zſtał ſię. *BudNT przedm* cv, *przedm* c, Ii6; *CzechRozm* 128, 128v; Acż to wiem/ że wedle *Vulgati*, niektorzy ty ſłowá Dánielowe ták przekłádáią: y mowić będźie mowy przećiw naywyżſzemu *CzechEp* 380, 172; *Łáski pełná* [*Luc* 1/28].) Obácz zacne tytuły y przywileie Máriey Pánny błogoſłáwioney/ przećiw haeretykom/ ktorzy [...] iey zayrzą tego tytułu: przekłádáiąc Graeckie ſłowo κεχαριτομενη, gratioſa, nie łáſki pełná/ ále z łáſki vmiłowána. *WujNT* 194, *przedm* 7 [*2 r.*]. *Cf* »słowo słowem przekładać«.

»słowo słowem, słowo od słowa przekładać« (*1*:*1*): Naydzieſz tego wtem moiem przekłádzie niemáło/ To ieſt/ żem niekiedy nie słowo słowem przekłádał/ wſzakże tylko tám/ gdzieby ináczey rzecż náſzá nie ćirpiáłá. *BudNT przedm* d; *CzechRozm* 127v.

»tekst przekładać« (*1*): [*dla tegom się greckiego i łacińskiego tekstu trzymał*] ábych ſię w ſłowiech Láćińſkich wątpliwych kędy nie potknąwſzy w wykłádźie nie zbłądźił: iáko ſię tym nie raz przydáło/ ktorzy ſam text Láćińſki przekłádáli/ á Graeckiego ſię tám gdźie było potrzebá nie dokłádáli. *WujNT przedm* 18.

»przekładać wedle własności tekstu« (*1*): Przetoż przekłádáiąc wedle właſnośći textu: poydźie rzecż náſzá tym potężniey/ ku okazániu Antychriſtá. *CzechEp* 380.

»nad własność, przeciw własności (słow) języka [*jakiego*], niewłasnie przekładać« (*1*:*1*:*1*): oto ſie w tym mylą/ gdy ták przećiw właſnośći ſłow iezyká Greckiego przekłádáią/ mowiąc: Duch ś. wnidźie w ćie. Gdyż nie w ćię ma być tłumáczono ále ná ćię ábo do ćiebie. *CzechRozm* 157, 17, 127v.

»właśnie [= *właściwie*] przekładać« [*w tym*: *co* (*1*)] (*5*): *BibRadz* *5; Y miłował Izáhák Ezáwá/ bo zwierzynę iadał zmyſliſtwá iego (*marg*) Właſnie przekłádáiąc/ iſz w vśćiech iego myſliſtwo (ábo zwierzyná.) (–) *BudBib Gen* 25/28, c2, I 16a *marg*; *BudNT przedm* d.

5. *Poczytywać*, *uznawać kogoś lub coś za kogoś lub coś*, *traktować* [*w tym*: *kogo*, *co* (*5*)] (*6*) :

przekładać komu za co (*1*): A położywſzy [*św. Szczepan*] ná zyemi koláná ſwoye/ wołał głoſem wyelkim: Pánye/ nye rácż thego przekłádáć im zá grzech [*Domine*, *ne statuas illis hoc peccatum Vulg Act* 7/59]. *RejPos* 22v.

przekładać być jakie, *jakim* (*4*): Piotr ſwięty ieſt zbawion/ ktory przekładał/ być więtſze miłoſierdzie boże/ niżli grzechy iego *SeklWyzn* d2, d2; Iákoż y piſmá Prorockie wſzędy ſthan vniżony á pokorne ſerce nádewſzytko v Páná Bogá zacnieyſzym być przekłádáią. *RejPos* 13v, 79v.

Zwrot: »lekce przekładać« = *lekceważyć* (*1*): Postpono – Lekce waze, prekładam. *Calep* 827a.

6. *Odkładać w czasie*, *ustalać późniejszy termin*; *transponere JanStat* [*co*] (*22*) : Czo sie thes thicze Sandziow Pothsąthkow i sandow swich abi dosiadali a oynych [*!*] abi nieprzekladali chiba gdzie bi sie stroni zwolili *ZapWar 1545 nr 2646*; Gdy ſię kto komu zápiſze o wárunek [...] rokiem pozwánym/ thákowy pozwány nie może roku przekłádáć iedno prawdziwą niemocą/ ná kthorą ma ná roku przyſzłem przyſiądz ſámotrzeć. *UstPraw* G3v, A4; [*skazujemy*] iż od tych czáſów Podkomorzowie wſzyſtkich źiem/ wſzyſtkiégo króleſtwá/ Roków gránicznych ſámi przez śię zá ſwym chceniém przećiwko porządku práwá/ nie máią przekłádáć/ pod winą cztérnaśćia grzywien *SarnStat* 463 [*idem* 936]; Z Pewnych przyczyn/ y zá prośbą Poſłów Ziemſkich/ źiemie Wárſzáwſkiéy/ Roki Ziemſkié przekłádamy: Piérwſzé Błońſkié w Poniedźiáłek po świętéy Tróycy: [...] *SarnStat* 738, 718, 732, 735, 737, 739, 936 [*2 r.*].

przekładać na kiedy (*8*): CLá/ Mytá/ Moſtowé/ Grobelné/ źiemſkié y wodné/ iż tu prze krótkość czáſu ſkończoné bydź nie mogły/ ná inny Séym przekłádamy *SarnStat* 400; Sądy Biéckié y Czchowſkié/ które przypadáią ná Wielkąnoc/ té przekłádamy ná Przewodny poniedźiáłek. *SarnStat* 722; té Roki które przypadáią w Sánoku/ między Swiątkámi á Wielkąnocą/ przekłádamy ná piérwſzy Wtorek po S.Michále. *SarnStat* 731, 726, 731, 736, 743, 744.

W charakterystycznych połączeniach: *przekładać rok*(*i*) (*16*), *sąd*(*y*) (*4*).

Zwrot: »na inne czasy przekładać« (*1*): przeto roſkázuiemy wſzyſtkim/ którzy ſą ná vrzędźiéch ſądowych/ áby wedle Státutów ſądy czáſów náznáczonych ſądźili/ y ná inné czáſy niezwyczáyné ich nie przekłádáli [*ad alia tempora ... non transponat JanStat* 489]/ pod winámi w Státućie opiſánémi *SarnStat* 558.

W przen (*1*) :

Zwrot: »na raty przekładać« (*1*): A nie naydzieſz nigdy ták zeſzłego/ By rozeznał krotkość cżáſu ſwego/ wſzytko będzie ná raty przekłádáć/ By więc tu miał wieczżnie ſwiáthem włádáć. *RejAp* 199v.

7. *Zmieniać miejsce czegoś*; *transferre*, *transponere Mącz*; *traicere Cn* (*5*) :

przekładać co (*1*): kát [...] othworzywſzy onych dwu [*skazanych*] [...] przekłádáiąc trzewá żołądká ſzukał mowiąc: wynidźże ſám/ ktory ták mądry ieſt/ á vkáż mi żołądek v człowieká. *SienLek* 95; **[***ProtJałm* 10 (*Linde*)**]**.

przekładać z czego na co (*1*): Transpono, Przekłádam z yednego mieyſcá ná drugie przeſádzam. *Mącz* 312a; **[**Pieczętuieſz/ náznáczżaſz/ á złoto odważaſz/ Tákże y śrebro z wagi ná wagę przekłádaſz. *ProtJałm* 10 (*Linde*)**]**.

przekładać gdzie [= *na które miejsce*] (*1*): Alpium transferre modo ad dexteram modo ad sinistram partem, Yuż ná práwą Iuż ná lewą ſtronę przekłádáć. *Mącz* 124c.

Przen [*co z kogo na co*] (*1*) : [*Józef narzeka na Zefirę*] Zes mię beż mey wſzey winy w kłopot przyprawiła Przekładaiącż ſwoie ſidło na mą głowę z ſiebie *RejJóz* H5.

a. *O znakach granicznych* (*1*) : Podkomorzy bez przyczyny gránic przekłádáć nie może. *UstPraw* I2.

8. *Wkładać coś między warstwy czegoś*; *intericere*, *intersternere Cn* [*w tym*: *czym* (*3*)] (*4*) : Nuż też záſię ázaż zle ogoreczkow náſolić? tákże też koprzykiem á wiſniowemi álbo dębowemi liſtki przekłádáć *RejZwierc* 110v, 163.

przekładać co (*1*): A co to ieſt zátrudność/ iuż kápuſty rzepy/ páſternaki/ piotruſzki/ [...] nápoły głowki przekrawáiąc nadobnie ią vłożyć/ ćwikiełką przekłádáć/ koprzyku do niey nákłáść *RejZwierc* 110v.

przekładać gdzie (*1*): Intericio, Wpoſrzód wſádzam wmietam wpoſrzodek przekłádam. *Mącz* 162c.

9. **[***Rozbierać i układać na nowo* [*co*]: (*nagł*) na rzemieśniki (–) [...] murarzowi, który przekładał dachy wszytkie 6 [metr.] *InwBiskWłocł 1582*/306.**]**

10. **[***Wkładać jaja pod kwokę* [*co*]: niewiáſty Włoſkie mienią iż nie godźi śię dźiewiętnaśćie przekłádáć iáiec [*pod kokosz*] *Cresc 1571* 581.**]**

11. *Porównywać* [*co z czym*] (*1*) : Novissima conferre primis, Oſtáteczne s pierwem zrownáwáć álbo Przekłádáć. *Mącz* 251d.

12. *Zwroty o różnych znaczeniach* (*2*) :

Zwroty: »jeden nad drugiego pieniądzmi przekładać« = *dawać więcej niż poprzednik* (*1*): Abowiém w iednym tegodniu byłá czworáka odmiáná Zupników: iż ieden nád drugiégo pieniądzmi przekłádał [*quia unus alium in pecunia superavit JanStat* 41]. *SarnStat* 376.

»pilności nie przekładać« = *nie być wystarczająco pilnym* (*1*): Abowiem gdym tákiey pilnoſći nieprzekłádał ábych práwie zrozumiał vſtáwam twoiem záwżdym ſie muſiał obłędzić *RejPs* 180.

******* *Bez wystarczającego kontekstu* (*2*) : Praesupponit, przeclada *BartBydg* 122b; Transumo, ex alio sumo – Ziednego nadrugi przekładam. *Calep* 1081b.

Synonimy: **1**. *mowić*, *opisować*, *opowiedać*, *podawać*, *pokazować*, *zalecać*; **2**. *forytować*, *podnosić*, *podwyszszać*, *wywyższać*; **3**. *podnosić*, *wynosić*; **4**. *tłumaczyć*; **5**. *mieć*, *poczytawać*; **6**. *oddalać*, *odwłaczać*, *odwłoczyć*, *przewłaczać*, *przewłoczyć*; **7**. *przenosić*, *przesadzać*; **11**. *porownawać*, *porownywać*, *zrownywać*.

Formacje współrdzenne cf KŁAŚĆ.

Cf **PRZEKŁADAJĄCY**, **PRZEKŁADANIE**, **PRZEKŁADANY**

LW